

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

САВИЦЬКИЙ ЯКІВ ФЕДОРОВИЧ

УДК 342.565

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС АПЕЛЯЦІЙНИХ
ГОСПОДАРСЬКИХ СУДІВ В УКРАЇНІ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук**

Київ – 2019

Дисертацією є рукопис

Робота виконана у Науково-дослідному інституті публічного права

Науковий керівник

доктор юридичних наук, доцент

Кобзар Олександр Федорович,

Київський факультет Національної академії Національної гвардії України,
начальник кафедри забезпечення державної безпеки

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

Савченко Леся Анатоліївна,

Київський міжнародний університет,
віце-президент з наукових та юридичних питань

кандидат юридичних наук, доцент

Орловська Ірина Григорівна,

Федерація профспілок України,

правовий інспектор праці відділу правової інспекції праці департаменту
правового захисту

Захист відбудеться «28» 2019 р. о 9⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.503.01 у Науково-дослідному інституті публічного права за адресою: 03035, м. Київ, вул. Георгія Кірпи, 2 А

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Науково-дослідного інституту публічного права за адресою: 03035, м. Київ, вул. Георгія Кірпи, 2 А

Автореферат розісланий «27» вересня 2019 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

К.М. Куркова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Захист прав та законних інтересів суб'єктів господарювання є провідною задачею будь-якої держави, адже саме вони забезпечують громадян усіма матеріальними та значною частиною інтелектуальних благ. Саме суд в умовах змагальності сторін неупереджено вирішує правові суперечки, відновлює порушені права, свободи та законні інтереси фізичних і юридичних осіб.

Перший спеціалізований комерційний суд на території України був створений в м. Одесі ще у 1807 р. У радянську добу та перші роки відновлення незалежності в Україні спірні відносини між суб'єктами господарювання врегульовував арбітраж, який у 2001 р. був реорганізований в систему господарських судів. Не дивлячись на те, що в країнах-учасницях ЄС прямого аналога нашим господарським судам немає, проте за висновками Венеціанської комісії ЄС схвально відноситься до господарського судочинства в Україні.

Система господарських судів в Україні є трирівневою та включає місцеві господарські суди, апеляційні господарські суди та касаційний господарський суд у складі Верховного суду. Апеляційні господарські суди є судами другої інстанції та невіддільною частиною господарського судочинства.

В умовах сьогодення система судоустрою переживає період непрості трансформації. І це на двадцять восьмому році незалежності України є дещо дивним, однак безспірним фактом, який пов'язаний в першу чергу з тим, що вищі високопосадовці нашої держави не тільки не забезпечили незалежність судової влади, а навпаки активно її порушували. Це призвело до значних недоліків у сфері судочинства, в тому числі й у функціонуванні апеляційних господарських судів, одним із проблемних питань якого є значна неукомплектованість суддів. Такі висновки підтверджуються як результатами всеукраїнського, так і власного соціологічного дослідження. Так, за даними Центру Разумкова недовіра до судової системи складає 75 %¹, а за результатами нашого соціологічного дослідження, проведеного серед відвідувачів апеляційних господарських судів, довіра до них складає 53 % (Додаток Б до дисертації).

З врахуванням зазначеного, актуальність розгляду адміністративно-правового статусу апеляційних господарських судів в Україні зумовлена першочергово динамічними змінами законодавства про судоустрій, впровадженням новітньої судової реформи, існуванням практичних прогалин в цій сфері, що мають наслідком неналежне забезпечення захисту прав громадян та господарюючих суб'єктів та в загальному відновлення соціальної та економічної справедливості. Значна частина аналізованої проблематики регулюється саме нормами адміністративного права, які потребують розвитку, вдосконалення, а найголовніше – відстоювання дійсної незалежності суддів господарських судів.

¹ Рівень довіри до суспільних інститутів та електоральні орієнтації громадян України. Центр Разумкова. 2019. URL: <http://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/rivendoviry-do-suspilnykh-instytutiv-ta-elektoralni-orientatsii-gromadian-ukrainy-2>

З теоретичної точки зору аналіз концептуальних дефініцій, що складають основу наукової думки відносно адміністративно-правового статусу особи, в тому числі публічного органу, що реалізовує певний напрям державної політики та виокремлення власного підходу до розуміння аналізованого явища закладає фундамент для подальших наукових пошуків, в тому числі з метою пошуку шляхів оптимізації діяльності апеляційних господарських судів в Україні.

Зв'язок теми дисертації із сучасними дослідженнями. Загальні засади функціонування судової влади та окремі аспекти діяльності апеляційних господарських судів сформував у своїх працях А. Іванищук². М. Шатерніков³ охарактеризував господарські суди у системі суб'єктів адміністративного права, а становлення і розвиток апеляційних судів в Україні розкрив В. Коваль⁴. Р. Кукурудз⁵ охарактеризував питання теорії та практики апеляції в адміністративно-юрисдикційному процесі. А. Згама⁶ сформував повноваження суду апеляційної інстанції у господарському процесі. Дослідженню питання адміністрування апеляційних судів в Україні присвятив свою працю В. Кузьмишин⁷.

Окремі питання аналізованої проблематики досліджували В. Авер'янов, Д. Баронін, М. Вишневський, М. Глуховець, О. Дідовець, М. Закурін, П. Каблак, О. Кобзар, В. Куценко, Т. Лузан, А. Макаренко, В. Маринів, Ю. Мельник, Л. Москвич, І. Орловська, Н. Петренко, Л. Савченко, В. Салім, І. Туркіна, І. Усенко, О. Хотинська-Нор, О. Чернушенко, В. Шибіко, Н. Шульгач, І. Юревич, та інші. Проте, вищезазначені вчені розглядали дане питання без системного аналізу, досліджуючи більш загальні, спеціальні або суміжні аспекти заявленої до розгляду проблематики.

Отже, незадоволеність громадян діяльністю судової влади, неналежний рівень незалежності суддів апеляційних господарських судів, наявність у цій сфері значних законодавчих прогалин і обґрунтовують актуальність аналізованого дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертаційне дослідження спрямоване на реалізацію основних положень Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, ратифікованої Законом України від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII, Стратегії розвитку судової системи в Україні на 2015-2020 роки, затвердженої Радою суддів України 11 грудня 2014 р.,

² Іванищук А. Адміністративно-правове забезпечення судової влади в Україні: автореф. дис... докт. юрид. наук. Київ, 2017. 38 с.

³ Шатерніков М. Господарські суди у системі суб'єктів адміністративного права: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Суми, 2017. 19 с.

⁴ Коваль В. Апеляційні суди в Україні: становлення і розвиток: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2004. 20 с.

⁵ Кукурудз Р. Апеляція в адміністративно-юрисдикційному процесі: питання теорії та практики: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Запоріжжя, 2010. 20 с.

⁶ Згама А. Повноваження суду апеляційної інстанції у господарському процесі: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2012. 19 с.

⁷ Кузьмишин В. Адміністрування апеляційних суддів в Україні: автореф. дис... канд. юрид. наук. Київ, 2018. 18 с.

Стратегії сталого розвитку «Україна-2020», затвердженої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5 та відповідно до планів науково-дослідницьких робіт Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0115U005495) та «Адміністративно-правове забезпечення розвитку судової влади в Україні» (номер державної реєстрації 0117U004649).

Мета і завдання дослідження. *Мета* роботи полягає в тому, щоб на основі комплексного аналізу адміністративно-правових засад, теоретичних та нормативних основ, а також практики діяльності судових органів, органів судового адміністрування та публічної адміністрації розкрити адміністративно-правовий статус апеляційних господарських судів в Україні.

Для досягнення поставленої мети в дисертації потрібно вирішити такі *завдання*:

- розкрити наукове розуміння апеляційного господарського суду як елементу адміністративно-правових (судово-владних та організаційних) правовідносин;

- з'ясувати категорійний апарат та розкрити зміст елементів адміністративно-правового статусу апеляційних господарських судів в Україні;

- описати об'єктивні характеристики адміністративно-правового статусу апеляційних господарських судів в Україні;

- визначити статус судді апеляційного господарського суду;

- розкрити суб'єктивні характеристики адміністративно-правового статусу апеляційних господарських судів в Україні;

- охарактеризувати роль працівників апарату суду, які не мають статусу державних службовців у діяльності апеляційного господарського суду;

- здійснити наукове узагальнення зарубіжного досвіду адміністративно-правового статусу судових органів апеляційної інстанції, що розглядають господарські та прирівняні до них справи;

- сформулювати пропозиції щодо оптимізації та удосконалення законодавства у сфері адміністративно-правового статусу апеляційних господарських судів в Україні.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у сфері реалізації апеляційним господарським судом своїх зобов'язань перед соціумом, а також прав і гарантій щодо ефективного їх функціонування.

Предмет дослідження – адміністративно-правовий статус апеляційних господарських судів в Україні.

Методи дослідження. Дисертаційне дослідження виконано з дотриманням методико-методологічних принципів побудови науково-дослідних робіт та системного застосування методів наукового пізнання.

За допомогою *діалектичного* методу було розкрито юридичну природу судових органів апеляційної інстанції та господарської спеціалізації, їх значення та місце в системі судової влади (підрозділ 1.1), а також визначено об'єктивні характеристики адміністративно-правового статусу апеляційних господарських судів в Україні (підрозділі 2.1).

Загально логічні методи *аналізу* та *синтезу* забезпечили розгляд адміністративно-правового статусу апеляційних господарських судів як ціле (розділ 1, підрозділи 2,1, 2.2), тоді як *системний* метод дозволив проаналізувати вищевказаний адміністративно-правовий статус як упорядковану єдність його об'єктивних та суб'єктивних характеристик (розділ 2).

Формально-догматичний метод забезпечив проведення аналізу чинного вітчизняного і зарубіжного законодавства, а *порівняльний* метод надав можливість виявити їх розбіжності (розділи 1, 2, підрозділ 3.1). Аналіз думок вчених здійснювався на основі *логіко-семантичного* методу, який використовувався практично в усіх підрозділах дисертації. Метод *дедукції* дав можливість сформулювати наукові узагальнення від загального до спеціального (підрозділи 1.1, 2,1, 2.2, 3.2). Формулювання власних наукових положень забезпечили методи *узагальнення, аналогії та гіпотетичного припущення* (підрозділи 1.2, 2.2, 2.3, 2.4, розділ 3).

Методи *правового прогнозування і юридичної правотворчості* застосовувались під час розробки пропозицій щодо оптимізації та удосконалення законодавства у сфері адміністративно-правового статусу апеляційних господарських судів в Україні (підрозділ 3.2).

Статистичні методи надали можливість опрацювати соціологічну інформацію, отриману під час опитування громадської думки по предмету дослідження (додаток Б до дисертації).

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є комплексним дослідженням, що вперше розкриває адміністративно-правовий статус апеляційних господарських судів в умовах судовострійних реформацій сучасного періоду. За результатами проведеного аналізу сформульовано наукові положення і висновки, запропоновані особисто здобувачем. Основні з них такі:

вперше:

– введено у науковий обіг категорію судово-владні відносини у внутрішньоорганізаційній діяльності господарських апеляційних суддів, як різновиду адміністративно-правових, що виникають між судовим органом та судовою адміністрацією з приводу реалізації забезпечення суддів комплексом інформаційних, матеріальних, технічних, фінансових благ задля здійснення правосуддя та надання приватним особам якісних судово-адміністративних послуг, в яких судовий орган є владним суб'єктом, а судова адміністрація має виконувати законні вимоги першого;

– сформовано поняття адміністративно-правового статусу апеляційних господарських судів в Україні як сукупність юридичних елементів, що характеризують апеляційний судовий орган господарської спеціалізації з об'єктивної та суб'єктивної сторін, розкриваючи при цьому його місце і значення в системі судових органів такого ж рівня з наданням можливості його виокремлення як окремої структурної одиниці з власним функціональним призначенням та соціальною метою;

– визначені об'єктивні характеристики адміністративно-правового статусу апеляційних господарських судів в Україні як такі, що формують незалежну від

волі окремих особистостей смислової, сутнісної та складової форми їх адміністративних обов'язків та прав; сукупно формуються низкою ознак, які з однієї сторони є спільними для всіх судових органів такого ж рівня, а з іншої – є винятковими саме для апеляційних господарських судів;

удосконалено:

– теоретичні положення відносно статусу судді апеляційного господарського суду, як особливого елемента загального адміністративно-правового статусу апеляційного господарського суду з подвійною юридичною природою – природньою (морально-етичною) та позитивістською (законодавчо визначеною);

– розуміння ролі працівників апарату суду, які не мають статусу державних службовців у діяльності апеляційного господарського суду (працівники патронатної служби та працівники, що виконують функції з обслуговування), як окремих представників даної класифікаційної групи, функціональне значення яких розкривається як профільними та посадовими актами (положення та інструкції), так і нормами трудового законодавства, з урахуванням специфіки роботи в апеляційному господарському суді;

отримали подальшого розвитку:

– теоретичні аспекти суб'єктивної характеристики адміністративно-правового статусу апеляційних господарських судів в Україні, яка складається з сукупності окремих законодавчих положень щодо визначення значення та ролі осіб, які супроводжують та обслуговують процес реалізації апеляційним господарським судом своїх зобов'язань перед суспільством та державою;

– наукові положення про зарубіжний досвід судового захисту інтересів суб'єктів господарювання в зарубіжних країнах, що реалізується низкою судових органів, уповноважених розглядати економічні спори в порядку апеляційного провадження, адміністративно-правовий статус яких різниться в залежності від правової системи країни, її внутрішньої побудови та рівня економічного і соціального розвитку;

– напрямки оптимізації адміністративно-правового статусу апеляційних господарських судів в Україні, як сукупності пропозицій щодо удосконалення національного законодавства, зокрема внесення змін, доповнень, скасування чи створення нових норм як законодавства про судоустрій, так і низки нормативно-правових актів, які мають відношення до встановлення засад, процедур та механізмів реалізації правосуддя в Україні.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що сформульовані та аргументовані у дисертаційному дослідженні висновки, теоретичні положення та конкретні пропозиції використовуються та можуть бути використані у:

– *науково-дослідній сфері* – для подальшого наукового вивчення проблем судової влади в Україні, організації судоустрою та діяльності апеляційних господарських судів зокрема (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права);

– *правотворчості* – для вдосконалення чинного законодавства у сфері адміністративно-правового статусу апеляційних господарських судів в Україні (додаток В до дисертації);

– *навчальному процесі* – під час розроблення та викладання навчальної дисципліни «Актуальні проблеми теорії адміністративного права» (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права);

– *правозастосовній діяльності* – для підвищення ефективності діяльності апеляційних господарських судів в Україні (акт впровадження Південно-західного апеляційного господарського суду).

Апробація результатів дисертації. Підсумки розроблення проблеми в цілому, окремі її аспекти, одержані узагальнення та висновки були оприлюднені дисертантом на трьох міжнародних науково-практичних конференціях: «Актуальні питання взаємодії інститутів громадянського суспільства та органів публічного адміністрування у напрямку розвитку правової системи України» (м. Київ, 7–8 вересня 2018 р.), «Пріоритетні напрями розвитку сучасної юридичної науки» (м. Харків, 14–15 вересня 2018 р.), «Права людини та проблеми організації і функціонування публічної адміністрації в умовах становлення громадянського суспільства в Україні» (м. Запоріжжя, 26–27 квітня 2019 р.).

Структура та обсяг дисертації. Робота складається із вступу, трьох розділів, що включають вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 224 сторінки. Робота містить список використаних джерел із 247 найменувань на 24 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми дисертації; зазначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення отриманих результатів; наведено апробацію результатів дослідження; структуру та обсяг дисертації.

Розділ 1 «Адміністративно-правові засади статусу апеляційних господарських судів в Україні» складається із двох підрозділів, присвячених розкриттю юридичної природи апеляційних господарських судів в Україні, з'ясуванню категорійного апарату та змісту елементів їх адміністративно-правового статусу.

У **підрозділі 1.1 «Апеляційний господарський суд як елемент адміністративно-правових (судово-владних та організаційних) правовідносин»** розкрито місце і роль апеляційних господарських судів в адміністративно-правових відносинах.

Визначено термінологічні та сутнісні характеристики окремих термінів, які синонімічно використовуються до категорії «суд». Доведено, що до змісту категорії «орган судової влади» відносяться: суди, які утворені законом та система органів судового адміністрування, як суб'єктів від яких залежить належне

функціонування системи апеляційних господарських судів, а саме: органи суддівського самоврядування, Вища рада правосуддя, Вища кваліфікаційна комісія суддів України та Державна судова адміністрація України. Підкреслюється, що єдиним судовим органом в Україні є суд, оскільки делегування таких повноважень заборонено законом. Категорія «судова установа» розкривається як особливий різновид державної установи унікального організаційного характеру, місця, де працюють судді або ж як організаційно-правова форма організації спеціалізованих міжнародних інституцій, зокрема таких як Європейський суд з прав людини, Міжнародний комерційний арбітражний суд, Міжнародний суд ООН, Міжнародний кримінальний суд. Охарактеризовано категорію «судова інституція» як таку, що недоцільно використовувати як синонім до категорії «суд» з погляду практики слововживання.

Стверджується, що використання у науковій літературі нових термінів, пов'язаних із судовою владою, вимагає виваженого підходу, проте застосування синонімічних слів, які не викликають сумнівів відносно смислового і змістового навантаження не є помилковим, а в деяких випадках навіть необхідним (як приклад, задля більшої доступності розуміння проведеного дослідження молодими вченими та звичайними громадянами, які виявили бажання опанувати нові знання). Так, дисертант наводить приклад, що ймовірним аналогом в певних спеціальних контекстах до категорії «суд» у науковому обігу не є помилковим використання термінів «судова установа» та «судовий орган».

Доведено, що в узагальненому вигляді апеляційний господарський суд, як спеціальний судовий орган та унікальна особлива форма організації державної установи, виконує специфічну суспільно-необхідну функцію – реалізує основоположне завдання держави щодо захисту інтересів суб'єктів господарювання та виступає гарантом відновлення справедливості, тим самим піднімаючи довіру громадськості до існуючої державної влади в цілому та системи апеляційних господарських судів зокрема.

Підрозділ 1.2. «Поняття та елементи адміністративно-правового статусу апеляційних господарських судів в Україні» присвячений з'ясуванню категорійного апарату та змісту елементів аналізованого концепту.

Здійснено поділ елементів адміністративно-правового статусу апеляційних господарських судів в Україні на три блоки: 1) загальні, як коло елементів, що є спільними для всіх судових органів такого ж рівня: територія (округ) на якій діє такий суд, порядок створення, реорганізації, ліквідації таких судів, загальні функції та завдання суду та окремо його компетенція, а також статус суддів. Всі ці елементи містяться в Конституції України та спеціалізованому законі; 2) спеціальні – інстанційна спеціалізація аналізованих суб'єктів, що вирізняє їх від судових органів такого ж рівня – тобто повноваженнями суду апеляційної інстанції щодо перегляду або вирішення господарських спорів; 3) специфічні – сукупність закріплених адміністративною нормою засад та організаційно-функціональних правил діяльності апеляційного судового органу, що розкривається: а) організаційно-структурною побудовою апарату суду – засади

функціонування структурних частин апарату суду, їх повноваження та компетенція, що надалі реалізується конкретними працівниками; б) специфікою діяльності працівників його апарату – правова природа займаної посади та основні засади діяльності, в тому числі механізми призначення, звільнення, заохочення, взаємодії та відповідальності, а також їх завдання, посадові обов'язки та права.

Виявлено, що в межах адміністративно-правового статусу апеляційних господарських судів в Україні доречно виділяти об'єктивну та суб'єктивну його характеристики, різниця між якими полягає у деперсоніфікації як абстрактного суб'єкта наділеного певними ознаками чи навпаки конкретизації суб'єкта, за яким закріплено коло правоможливостей. Відповідно, до об'єктивних характеристик відносяться загальні, спеціальні та частково специфічні структурні частини аналізованого адміністративно-правового статусу, а до суб'єктивних – специфічні, але тільки ті, що безпосередньо стосуються специфіки діяльності працівників апарату апеляційних господарських судів.

Розділ 2. «Зміст та сутність адміністративно-правового статусу апеляційних господарських судів в Україні» складається із чотирьох підрозділів, в яких розкриті юридичні складові аналізованої конструкції.

У підрозділі 2.1. *«Об'єктивні характеристики адміністративно-правового статусу апеляційних господарських судів в Україні»* виявлені характерні особливості правового становища апеляційних господарських судів, що існують незалежно від волі окремих особистостей.

Розкриваючи принцип територіальності доведено, що формування системи судоустрою здійснюється за провідною ознакою адміністративно-територіального поділу країни, де територіально наближені місцеві суди формують відповідний судовий округ. Організаційно-правові аспекти відносно визначення місцезнаходження апеляційних господарських судів, а також їх створення, ліквідації чи реорганізації вирішуються з однієї сторони Президентом України, Верховною Радою України та Вищою радою правосуддя, виходячи із мотивів якнайкращого доступу осіб до правосуддя, а з іншої – суддівським самоврядуванням, Державною судовою адміністрацією, громадськими організаціями та іншими суб'єктами з метою супроводження даного процесу. Апеляційні господарські суди створюються за волею певної посадової особи (осіб), однак це має здійснюватися в залежності від об'єктивної необхідності забезпечення суб'єктів господарювання доступом до судового захисту з погляду територіальності.

Стверджується, що принцип спеціалізації побудови системи судоустрою є функціональним розподільником повноважень судових органів, що наділяє апеляційні господарські суди можливістю вирішувати спори, які складають їх предметну та суб'єктну юрисдикційність. До юрисдикції апеляційних господарських судів відноситься перегляд вирішених місцевим судом конфліктів між суб'єктами господарювання та іншими учасниками господарських правовідносин, зокрема з приводу господарських правочинів, приватизації, корпоративних спорів та прав, майна підприємців, економічної конкуренції,

банкрутства. Повноваженнями апеляційних господарських судів є сукупність процесуальних дій, на вчинення яких законодавство про судоустрій уповноважило представника такої установи (суддю) відповідними правами. Окремим повноваженням даного судового органу є право визнання у діях учасника провадження зловживання процесуальними правами.

Визначено, що структуру апеляційного господарського суду складають судді та апарат суду, в якому функціонують відділи та служби. Окреме місце в структурі апарату суду займають державні службовці – головні та провідні спеціалісти, начальники відділів; посадові особи без статусу державного службовця – наприклад, завідувачі; патронатні службовці, а також інші робітники.

Підрозділі 2.2. «Статус судді апеляційного господарського суду як особливий елемент об'єктивної характеристики адміністративно-правового статусу апеляційних господарських судів в Україні» присвячений розкриттю статусу судді апеляційного господарського суду.

Вбачається, що особливим елементом адміністративно-правового статусу апеляційних господарських судів є статус судді такого суду, який є єдиним та включає сукупність елементів, що притаманні для статусу всіх суддів, які реалізують правосуддя незалежно від його інстанційності та спеціалізації. Найпершою та найголовнішою умовою формування правового статусу судді апеляційного господарського суду є його незалежність. Зміст даного принципу розкривається в низці міжнародних та національних нормативно-правових актів, встановлюючи гарантії безсторонності, об'єктивності, повноти та доступності правосуддя.

Спеціальною публічною адміністрацією у питаннях відбору, призначення, звільнення та притягнення до спеціальної дисциплінарної відповідальності судді апеляційного господарського суду виступають Вища рада правосуддя, Вища кваліфікаційна комісія суддів України та формально Президент України. Особливим її суб'єктом також слід вважати Національну школу суддів України.

З'ясовано, що повноваження апеляційного господарського суду є невід'ємними складовими статусу його суддів, оскільки саме останні є уособленням суду та правосуддя в Україні. Суддя апеляційного господарського суду має такі процесуальні повноваження: відкрити апеляційне провадження або відмовити у його відкритті, закрити апеляційне провадження, здійснити апеляційний розгляд (вчиняє дії, пов'язані із підготовкою розгляду справи, призначає дату, час та місце її безпосереднього розгляду, видає судові рішення), закінчити апеляційне провадження. З розумінням того, що перегляд в апеляційному порядку судових рішень судів першої інстанції здійснюється колегією суддів суду апеляційної інстанції у складі трьох суддів, а головуючим у судовому засіданні є суддя-доповідач, визначений Єдиною судовою інформаційно-телекомунікаційною системою під час розподілу справи, стверджується, що коло повноважень у кожного із них різне. Єдиним функціональним повноваженням суддів апеляційних господарських судів є здійснення правосуддя, окрім суддів, які знаходяться на адміністративних посадах.

Компетенція суддів апеляційних господарських судів, в класичному розумінні, це їх професійні обов'язки та права, в тому числі процесуальні, а основною функцією є перегляд вирішеної конфліктної ситуації, що виникла у сфері господарських відносин. Окремим елементом статусу суддів апеляційних господарських судів є загальна юридична відповідальність.

Серед судового корпусу особливий статус мають голова апеляційного господарського суду, його заступники, як судді на адміністративних засадах, та секретарі палат. Основним адміністративним обов'язком перших суб'єктів є здійснення керівництва судовим органом на засадах результативності, професійності, компетентності та підняття авторитету судової влади. Для цього профільний закон надає їм можливість адмініструвати, управляти та представляти апеляційний господарський суд в межах адміністративних повноважень. У свою чергу секретарі палат відповідальні за належний розгляд судьями окремих категорій справ.

У підрозділі 2.3 «Суб'єктивні характеристики адміністративно-правового статусу апеляційних господарських судів в Україні» розкрито змістовні характеристики аналізованої проблематики, а також статус державних службовців різних категорій, що є працівниками апарату апеляційного господарського суду.

З розумінням того, що якість виконання основоположних завдань апеляційного господарського суду напряду залежить від осіб, які супроводжують та обслуговують цей процес, розкрито статус працівників апарату суду за посадовою приналежністю до конкретної категорії. В ході дослідження було виявлено, що за кожен напрям діяльності апеляційного господарського суду відповідальним є окремий структурний підрозділ його апарату, керівник, який має коло спеціалізованих обов'язків, а також штат працівників, на яких розповсюджуються загальні правила етичної поведінки та обов'язок виконувати посадові або службові зобов'язання.

Здійснено аналіз значення та ролі окремих посадових осіб апарату суду, що мають статус державних службовців. Зокрема, виявлено: посада державного службовця апеляційного господарського суду – це структурна одиниця апарату суду, що передбачає перелік функціональних, службових та посадових завдань, які сукупно формують службову діяльність по конкретному напрямку організаційного забезпечення судового корпусу суду; керівник апарату апеляційного господарського суду та його заступники – це ієрархічно вищі посадові особи апарату даного суду, що здійснюють здебільшого управлінські та кадрові функції, застосовуючи мотивувальні, планувальні, контролюючі, санкційні, узгоджувальні та інші заходи з метою організаційного забезпечення роботи суду. Тільки злагоджена комунікативна співпраця даних суб'єктів з головою суду та його заступниками забезпечить якісне здійснення правосуддя; начальники структурних підрозділів апарату апеляційного господарського суду – посадові особи, які здійснюють керівництво самостійними структурними підрозділами апарату суду та несуть за це персональну відповідальність. Вони мають як службові, так і посадові зобов'язання. При чому останні мають власні підвиди: загальні – тобто ті, що виконують всі начальники відділів (наприклад,

реалізація управління роботою відділу, безпосереднє керівництво, організація діяльності та контроль за його працівниками чи систематичне вдосконалення власних навичок, професійної кваліфікації та окремо удосконалення організації роботи відділу) та спеціальні, що прямо стосуються специфіки та основного завдання відповідного структурного підрозділу. За загальним правилом начальник відділу має заступника, безпосередньо підпорядковується керівнику апарату суду, а йому безпосередньо підпорядковані працівники відділу. Основним правом начальників структурних підрозділів апарату даного суду визначається можливість користуватися правами і свободами, які гарантовані людині, громадянину та службовій особі судового органу, а також на соціальний та правовий захист відповідно до свого статусу; провідні та головні спеціалісти апеляційного господарського суду є державними службовцями відповідної категорії, призначаються на посаду та звільняються з посади наказом керівника апарату суду; не мають у підпорядкуванні працівників та виконують окремі зобов'язання. Різниця службової діяльності означених осіб полягає у відомчому колі – «керівник» та «професіонал» у певній сфері; секретарі судового засідання мають дуалістичну структуру міжпосадових зв'язків, оскільки підпорядковуються з функціональної сторони – судді, зі структурної – начальнику відділу, у зв'язку з чим виконують цілу низку різнобічних функцій – як судових, так і позасудових.

Підрозділ 2.4. «Роль працівників апарату суду, які не мають статусу державних службовців у діяльності апеляційного господарського суду» присвячений розкриттю другої класифікаційної групи працівників апарату апеляційного господарського суду.

Стверджується, що працівники апарату суду, які не мають статусу державних службовців – це працівники патронатної служби, посадові особи, що виконують функції з обслуговування, а також робітники (водії, прибиральниці).

Помічник судді апеляційного господарського суду – висококваліфікований юрист, обсяг правосуб'єктності якого різниться в залежності від посади судді, який його призначив (патрона). Особливістю діяльності даної категорії працівників є формальна відсутність повноважень у сфері виконання функцій держави, а основним завданням визначається сприяння виконанню посадових зобов'язань свого безпосереднього керівника. Це так звані асистенти, які мають двосторонню підпорядкованість як судді (патрону), так і керівнику апарату суду, який фактично виступає уповноваженим суб'єктом у сфері перебігу трудових відносин з останнім. Функції помічника судді з однієї сторони є партнерськими (співпраця з патроном, виконання його доручень), а з іншої – суто організаційними, що сприяють розвантаженню суддів від підготовчої чи іншої технічної роботи. Профільне положення також містить обмежувальну норму, в якій забороняється помічникам суддів бути учасниками судового процесу чи будь-яким іншим чином реалізовувати функції правосуддя.

Посадові особи, що виконують функції з обслуговування – окрема категорія працівників апарату апеляційного господарського суду, які не мають статусу державних службовців, основним функціональним та посадовим обов'язком яких є надання технічних, сервісних та інших послуг, що безпосередньо мають

відношення до умов функціонування суду. Безпосереднім керівником таких осіб є керівник апарату суду, а кваліфікаційні вимоги щодо претендентів на цю посаду ризняться в залежності від виду виконуваної ними роботи.

Робітники апарату апеляційного господарського суду – особи, що виконують некваліфіковану або напівкваліфіковану працю, яка не вимагає постійного вдосконалення знань та навичок і передбачає здебільшого ручну роботу. Це працівники відповідного відділу, які підпорядковуються або як керівнику такого структурного підрозділу, так і особі, яка є посадовою особою, що виконує функції з обслуговування або тільки першому.

Розділ 3. «Удосконалення адміністративно-правового статусу апеляційних господарських судів в Україні» складається із двох підрозділів, в яких здійснена компаративістична характеристика статусу судових органів, які здійснюють захист бізнесу та надано пропозиції щодо удосконалення напрямків вітчизняного законодавства в аналізованій сфері.

У підрозділі 3.1. *«Зарубіжний досвід адміністративно-правового статусу судових органів апеляційної інстанції, що розглядають господарські та прирівняні до них справи»* здійснена компаративістична характеристика статусу судових органів, які здійснюють захист бізнесу.

Виявлено, що в іноземних державах звичний для вітчизняного наукового співтовариства концепт «адміністративно-правовий статус» зустрічається не часто. У більшості випадків у науковій літературі та актах законодавства зарубіжних держав застосовується словосполучення «legal status» – правовий статус, який своїм термінологічним змістом охоплює характеристику особи, предмета чи явища. Береться до уваги сукупне положення чогось відповідно до закону. При чому, в окремих країнах, наприклад США, правовий статус юридичних осіб в процесуальному плані прирівняний до статусу громадянина.

Розкрито адміністративно-правовий статус судових органів апеляційної інстанції, що розглядають господарські та прирівняні до них справи з позиції врахування особливостей судової системи країни, конституційних засад побудови судоустрою та характеристики уповноваженого органу, який здійснює судовий розгляд апеляційних скарг по економічним спорам, а саме: США – країна, яка відома як одна з тих, що має найдосконалішу судову систему в світі. Економічні спори підвідомчі судам загальної юрисдикції, однак, особливістю судової системи США є наявність суду у справах про банкрутство – це особливий підрозділ суду, який структурно не є самостійним (входить до складу федерального суду), однак функціонально сприймається як окремий судовий орган. Апеляції на рішення судів загальної юрисдикції, до підвідомчості яких входять економічні спори та окремо перегляд справ про банкрутство, здійснює апеляційний суд федерального округу, апеляційний суд штату, Верховний суд штату, а також проміжні апеляційні суди, які створені з метою розвантаження останнього. Основною метою апеляційного провадження в країні є перевірка законності рішення ієрархічно нижчого суду без фактичного розгляду справи по суті. Апеляційні суди наділені можливістю тлумачити закон тільки в контексті вирішення спору. Статус суддів по обсягу є різним, що обумовлюється предметною та особистою

юрисдикцією апеляційного суду. Основним завданням апеляційних судів в США, в тому числі під час вирішення корпоративних питань, є забезпечення можливості сторонам права перегляду вирішеного спору по суті на відповідність нормам закону. Найбільший обсяг апеляцій в аналізованій сфері подають корпорації, що пов'язано зокрема з тим, що несприятливе для них рішення може вплинути на падіння ціни акцій, тим самим спричинити матеріальні та інші бізнесові наслідки. Апеляція подається з метою вірогідної можливості скасувати попереднє рішення і якщо апеляція проходить успішно – ціна акцій зазвичай збільшується.

Правосуддя в Англії та Уельсі вважається одним з найкращих і незалежних у світі, однак правова система Сполученого Королівства є складною, що обумовлено відсутністю її єдності. В аспекті апеляційної спеціалізації судів існує два підрозділи – кримінальний та цивільний. Окремо від судової системи функціонує інститут арбітражу (ADR – альтернативне вирішення спорів). Виконавча влада напряму співпрацює з судовими органами, забезпечуючи їм підтримку. Добором кандидатів на посаду судді займається спеціалізований орган, однак остаточне рішення приймає лорд-канцлер. Судді апеляційного суду мають власний статус і вважаються старшими суддями, які не мають вузько профільної спеціалізації.

У Федеративній республіці Німеччина наявна альтернативна модель вирішення господарських суперечок, що полягає в можливості подання позову як до суду загальної юрисдикції, так і до спеціалізованого з аналогічними вимогами. Різниця між розглядами полягає в суб'єктному складі суду, однак спільним фактором слугує бажання суду мирно врегулювати конфлікт. Апеляційні скарги розглядаються спеціалізованими суддями відповідної палати в залежності від предмета спору. Повноваження апеляційного суду в країні є достатньо широкими, де суддя має право як вирішити спір, так і відправити його на новий розгляд до суду першої інстанції.

У Бельгії поряд із судами загальної юрисдикції, що розглядають економічні спори, існує спеціалізований інститут розгляду комерційних суперечок, специфіка якого обумовлена предметною юрисдикцією та підсудністю справ. Він розглядає окремі категорії спорів і як перша інстанція (наприклад, щодо акціонерних конфліктів), і як апеляційна – щодо спорів у сфері торгівлі. Специфічним є суб'єктний склад суду під час розгляду справи – суддя та народні засідателі.

Підрозділ 3.2. «Напрямки оптимізації та удосконалення законодавства у сфері адміністративно-правового статусу апеляційних господарських судів в Україні» присвячений розкриттю напрямків та конкретних пропозицій щодо удосконалення вітчизняного законодавства в аналізованій сфері.

Стверджується, що дослідження адміністративно-правового статусу апеляційних господарських судів в Україні має не тільки теоретичне значення, а й більшою мірою навіть практичне, що обумовлено пошуком оптимізаційних процесів, які забезпечать поліпшення наявних механізмів здійснення правосуддя з однієї сторони, а з іншої – діяльності апеляційних господарських судів зокрема.

Вбачається, що підлягають удосконаленню певні аспекти організації судової влади, а саме: з метою усунення недосконалості побудови та

формулювання засад організації судової влади в Україні статтю 1 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 р. № 1402-VIII пропонується викласти в такій редакції: «Стаття 1. Судова влада. 1. Судова влада в Україні відповідно до конституційних засад поділу влади здійснюється незалежними та безсторонніми судами, утвореними законом. 2. Судову владу реалізують судді та, у визначених законом випадках, присяжні шляхом здійснення правосуддя у рамках відповідних судових процедур. Забезпечення судової влади покладено на органи судового адміністрування. 3. До органів судової влади належать: 1) суди, утворені законом; 2) система органів судового адміністрування».

З метою усунення посягань як на незалежність суддів апеляційних господарських судів, так і їх особистої безпеки пропонується розробити проект внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII щодо удосконалення здійснення фінансового контролю окремих категорій суб'єктів декларування, зокрема суддів та членів їх сімей шляхом закритого декларування з повним доступом до реєстру тільки уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції і з відредагованим змістом у вільному інформаційному просторі.

З метою збереження наявної системи розпорядників бюджетних коштів постає необхідність у внесенні змін до ч. 4 ст. 148 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», а задля усунення дискримінації щодо розміру суддівської винагороди суддів, які не пройшли кваліфікаційне оцінювання – скасувати пп.22—23 розд. XII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону «Про судоустрій і статус суддів» № 1402-VIII.

Окремого врегулювання потребують питання щодо поширення гарантій та компенсацій, передбачених трудовим законодавством відносно роботи працівників у вихідні, святкові або неробочі дні, оплати роботи в надурочний час, творчої відпустки, при службових відрядженнях.

Запропоновано встановити ценз щодо стажу для кандидата на посаду судді апеляційного господарського суду суддівської роботи у місцевому суді щонайменше 10 років; запровадження окремого суду про банкрутство як фізичних так і юридичних осіб шляхом створення на базі господарських судів окремої судової підсистеми; змінити строк розгляду скарги на дії державного чи приватного виконавця під час виконання судового рішення шляхом внесення поправок у частину першу статті 342 Господарського процесуального кодексу України; внести зміни до Закону України «Про судовий збір», в тому числі в аспекті запровадження механізму повернення 2/3 від суми судового збору у випадку вирішення спору шляхом укладення мирової угоди.

ВИСНОВКИ

У **висновках** дисертації на основі теорії адміністративного права та теорії судоустрою, чинного законодавства, досягнень судових органів, органів судового адміністрування та публічної адміністрації наведено нове розв'язання наукового завдання щодо визначення адміністративно-правового статусу апеляційних господарських судів в Україні, викладено найбільш важливі наукові результати. Основні з них такі:

1. Визначено, що апеляційні господарські суди як елемент адміністративно-правових (судово-владних та організаційних) правовідносин – це адміністративно-правова, організаційно-правова та адміністративно-процедурна діяльність апеляційного судового органу господарської спеціалізації другого або, у виключних випадках, першого інстанційного рівня з метою створення нормальних умов для здійснення господарського правосуддя, ефективного управління судом, забезпечення його інформаційними, матеріальними, технічними, фінансовими та іншими ресурсами.

2. Виявлено, що об'єктивними характеристиками адміністративно-правового статусу апеляційних господарських судів в Україні є сукупність юридичних елементів: територія (округ), на якій діє такий суд; порядок створення, реорганізації, ліквідації таких судів; загальні функції та завдання суду, окремо його компетенція, а також правова природа займаної посади судді апеляційного господарського суду; засади функціонування структурних частин апарату суду, їх повноваження та компетенція. Доведено, що суб'єктивними характеристиками адміністративно-правового статусу апеляційних господарських судів в Україні виступають визначені механізми призначення, звільнення, заохочення працівників апарату суду, їх завдання, посадові адміністративні обов'язки та права.

3. З'ясовані об'єктивні характеристики адміністративно-правового статусу апеляційних господарських судів в Україні, що полягають у компетенції аналізованих судів, тобто можливості діяти як судова установа другого і, у виключних випадках, першого інстанційного рівня з відповідним комплексом процесуальних повноважень. Їх адміністративним обов'язком з однієї сторони є забезпечення права стороні вирішеного господарського спору на його компетентний, незалежний, професійний, своєчасний перегляд відносно невичерпності конфлікту по предмету спору чи наявності в діях суду попередньої інстанції процесуальних помилок, що спричинило наслідком ухвалення неправомірного рішення; з другої – надання можливості громадянам та господарюючим суб'єктам захищати, відстоювати, поновлювати та запобігати порушенню їх законних прав, свобод та інтересів шляхом прийняття компетентного рішення по предмету спору, який вирішений третейськи судом. Дані обов'язки забезпечуються правом апеляційного господарського суду вчиняти всі необхідні процесуальні та інші дозволені дії, спрямовані на відновлення справедливості.

4. Доведено, що статус судді апеляційного господарського суду як особливий елемент адміністративно-правового статусу апеляційних господарських судів в Україні є елементом загального адміністративно-правового статусу апеляційного господарського суду та має подвійну структуру: з однієї сторони – це сукупність морально-етичних якостей та рівень професіоналізму, якими має володіти особа задля можливості здійснення судочинства у сфері вирішення господарських спорів, маючи при цьому комплекс природних та професійних прав та обов'язків, які беззаперечно підлягають охороні, гарантуванню та захисту з боку держави; з іншої сторони – єдині сталі законодавчі вимоги до посадової особи апеляційного господарського суду, що реалізує правосуддя, котрі в загальному репрезентують роль і значення судових органів в процесі здійснення судочинства.

5. Розкрито статус осіб, які допомагають судді реалізовувати правосуддя – державних службовців та осіб, що не мають такого статусу. Доведено, що діяльність перших не обмежена тільки посадовими обов'язками, оскільки їм властива наявність службових зобов'язань, що обумовлено специфікою державного органу, штатною одиницею яких вони є. Реалізуючи свої обов'язки вони повинні не тільки виконувати накази й розпорядження уповноважених суб'єктів, а й мати власний розсуд, який передбачає діяти тільки в межах своєї компетенції та задля задоволення потреб суспільства в цілому. Кожна службова особа повинна розуміти винятковість суспільної необхідності та значення її діяльності для реалізації основного завдання апеляційного господарського суду. Виявлено пряму взаємозалежність реалізації основного завдання апеляційного господарського суду від дій відповідних працівників та організаційно-функціональної недосконалості законодавчого закріплення їх правового статусу. Зроблено висновок, що чим краще регламентований статус державних службовців апарату суду, тим вище результативність, ефективність та довіра громадськості до діяльності апеляційних господарських судів.

6. Визначено, що діяльність працівників апарату суду, які не мають статусу державних службовців функціонально не впливає на діяльність апеляційного господарського суду, однак з технічного боку є вагомим фактором, що забезпечує його існування та функціонування. Це особи, діяльність яких спрямована на забезпечення безперебійних, сталих та належним чином організованих умов для праці суддів, суддів на адміністративних посадах та інших працівників апарату апеляційного господарського суду.

7. Здійснена компаративістична характеристика правового статусу судових органів, які здійснюють захист бізнесу в іноземних державах, юридичний досвід яких свідчить про можливість його запозичення до вітчизняного наукового простору, а саме: 1) запровадження окремого суду про банкрутство як фізичних, так і юридичних осіб; визнання суб'єктів господарювання окремою категорією осіб з правовим статусом громадянина – мати право бути відповідачем і позивачем в суді від імені суб'єкта господарювання, а не персоніфікованого уповноваженого суб'єкта (окремо індивідуальна та господарська різновиди відповідальності); на посаду голови суду доцільно обирати суддю, який має

найбільший стаж суддівської роботи в окремо взятому апеляційному господарському суді (досвід США); 2) кандидат на посаду судді апеляційного господарського суду повинен мати стаж суддівської роботи у місцевому суді щонайменше 10 років; запровадження ведення постійної трансляції судового розгляду апеляційної скарги на офіційному інтернет-порталі, зокрема «Судова влада в Україні» чи будь-якому іншому офіційному профілі апеляційного господарського суду (досвід Сполученого Королівства); 3) склад апеляційного господарського суду під час розгляду апеляційних скарг має включати не тільки професійних суддів, а й народних засідателів з відповідною підготовкою – бухгалтери, представники бізнесу чи інші спеціалісти в даній галузі (досвід Німеччини, Бельгії); 4) запровадження повернення 2/3 від суми судового збору у випадку вирішення спору шляхом укладення мирової угоди (досвід Німеччини).

8. Сформовано напрямки оптимізації та удосконалення законодавства у сфері адміністративно-правового статусу апеляційних господарських судів в Україні. У зв'язку з цим пропонується внесення численних змін і доповнень до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 р. № 1402-VIII, Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII, Закону України «Про судовий збір» від 8 липня 2011 р. № 3674-VI, Господарського процесуального кодексу України від 6 листопада 1991 р. № 1798-XII, та ін. в аспекті удосконалення та розвитку законодавства про організацію судової влади; розвитку законодавства про здійснення правосуддя; визначення розпорядників бюджетних коштів; реформування суміжних правових інститутів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Савицький Я.Ф. Термінологічні та сутнісні характеристики окремих термінів, які синонімічно використовуються до категорії «апеляційний господарський суд». *Прикарпатський юридичний вісник*. 2017. Вип. 1(16). Т. 2. С. 37–40.

2. Савицький Я.Ф. Апеляційні господарські суди як елемент адміністративно-правових (судово-владних та організаційних) правовідносин. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. № 1. Т. 3. С. 122–126.

3. Савицький Я.Ф. Статус судьи апелляционного хозяйственного суда (административно-правовой аспект). *Право и политика*. 2018. № 1. С. 138–143 (Кыргызская Республика).

4. Савицький Я.Ф. Объективные характеристики административно-правового статуса апелляционных хозяйственных судов в Украине. *Право и закон*. 2018. № 4. С. 121–127 (Кыргызская Республика).

5. Савицький Я.Ф. До питання визначення правового статусу апеляційних господарських судів в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». 2018. Вип. 50. Т. 3. С. 184–189.

6. Савицький Я.Ф. До питання визначення поняття адміністративно-правового статусу апеляційних господарських судів в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2019. Вип. 3. С. 156–160.

7. Савицький Я.Ф. Елементний склад адміністративно-правового статусу апеляційних господарських судів в Україні: теоретичний аспект. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2019. Вип. 4. С. 133–137.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

8. Савицький Я. Ф. Структура адміністративно-правового статусу апеляційних господарських судів в Україні. *Актуальні питання взаємодії інститутів громадянського суспільства та органів публічного адміністрування у напрямку розвитку правової системи України*: матер. Міжнар. науково-практичної конф. (Київ, 7–8 верес. 2018 р.). К.: Центр правових наукових досліджень, 2018. С. 43–45.

9. Савицький Я. Ф. Правовий та адміністративно-правовий статус апеляційних господарських судів в Україні: до питання про їх співвідношення. *Пріоритетні напрями розвитку сучасної юридичної науки*: матер. Міжнар. науково-практичної конф. (Харків, 14–15 верес. 2018 р.). Харків: ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2018. С. 74–76.

10. Савицький Я. Ф. Структура апеляційних господарських судів в Україні. *Права людини та проблеми організації і функціонування публічної адміністрації в умовах становлення громадянського суспільства в Україні*: матер. Міжнар. науково-практичної конф. (Запоріжжя, 26–27 квіт. 2019 р.). Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація «Істина», 2019. С. 107–110.

АНОТАЦІЯ

Савицький Я.Ф. Адміністративно-правовий статус апеляційних господарських судів в Україні – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». – Науково-дослідний інститут публічного права, Київ, 2019.

У дисертації наведено нове розв'язання наукового завдання стосовно визначення адміністративно-правового статусу апеляційних господарських судів в Україні. У результаті здійсненого аналізу сформульовано наукові положення і висновки, запропоновані особисто здобувачем.

Розкрито наукове розуміння апеляційного господарського суду як елементу адміністративно-правових (судово-владних та організаційних) правовідносин, а також з'ясовано категорійний апарат та розкрито зміст елементів адміністративно-правового статусу апеляційних господарських судів в Україні.

Описано об'єктивні характеристики аналізованого концепту, в тому числі визначено статус судді апеляційного господарського суду як особливого елементу. Okремо розкрито суб'єктивні характеристики адміністративно-правового статусу апеляційних господарських судів в Україні та охарактеризовано роль державних службовців та інших працівників апарату суду у діяльності апеляційної установи господарської спеціалізації.

Здійснено наукове узагальнення зарубіжного досвіду адміністративно-правового статусу судових органів апеляційної інстанції, що розглядають господарські та прирівняні до них справи та сформовано напрямки оптимізації та удосконалення законодавства у сфері адміністративно-правового статусу апеляційних господарських судів в Україні.

Ключові слова: адміністративно-правовий статус, апеляційний господарський суд, апеляція, правове положення, правове становище, правовий статус, статус, судова влада, суддя.

АННОТАЦИЯ

Савицкий Я.Ф. Административно-правовой статус апелляционных судов в Украине. – *Квалификационный научный труд на правах рукописи.*

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 «административное право и процесс; финансовое право, информационное право». – Научно-исследовательский институт публичного права, Киев, 2019.

В диссертации приведено новое решение научной задачи по определению административно-правового статуса апелляционных судов в Украине. В результате проведенного анализа сформулированы научные положения и выводы, предложенные лично соискателем.

Раскрыто научное понимание апелляционного хозяйственного суда как элемента административно-правовых правоотношений. Определено, что судебновластные отношения являются разновидностью административно-правовых отношений на ряду с организационными, которые возникают между судебным органом и судебной администрацией по поводу реализации судебной реформы и обеспечения судей необходимым комплексом благ для осуществления правосудия. Также определены терминологические и сущностные характеристики отдельных терминов, которые синонимично используются к категории «суд».

Доказано, что административно-правовой статус – это совокупный концепт, который из числа собственных специфических особенностей наделен рядом признаков, которые имеют производный характер. Для определения понятия административно-правового статуса апелляционных судов в Украине выяснены терминологические и сущностные характеристики категории. Считается, что в пределах административно-правового статуса апелляционных судов в Украине уместно выделять объективную и субъективную его характеристики.

Сформировано собственное видение объективных характеристик административно-правового статуса апелляционных судов в Украине в виде совокупности общих, специальных и частично специфических признаков, включающих круг следующих элементных составляющих: территория (округ) на котором действует такой суд, порядок создания, реорганизации, ликвидации таких судов, общие функции и задачи суда и отдельно его компетенция, а также статус судей; инстанционная специализация, то есть полномочиями суда апелляционной инстанции по пересмотру или решению хозяйственных споров; основы функционирования структурных частей аппарата суда, их полномочия и

компетенция. Определен статус судьи апелляционного хозяйственного суда в качестве особого элемента такой характеристики. Он является единственным и включает совокупность элементов, присущих для статуса всех работников судебного органа, реализующих правосудие независимо от инстанционности и специализации.

Отдельно раскрыты субъективные характеристики административно-правового статуса апелляционных судов в Украине и охарактеризована роль государственных служащих и других работников аппарата суда в деятельности апелляционных судебных учреждений хозяйственной специализации. В ходе исследования было выявлено, что за каждое направление деятельности апелляционного хозяйственного суда ответственным является структурное подразделение его аппарата, персонифицированный руководитель, который имеет круг специализированных обязанностей, а также штат работников.

Осуществлена компаративистская характеристика правового статуса судебных органов, осуществляющих защиту бизнеса в иностранных государствах, юридический опыт которых свидетельствует о возможности его заимствования в отечественное научное пространство. Сформированы направления оптимизации в сфере административно-правового статуса апелляционных судов в Украине, в связи с чем предлагается внесение многочисленных изменений и дополнений к законодательству.

Ключевые слова: административно-правовой статус, апелляционный хозяйственный суд, апелляция, правовое положение, правовой статус, статус, судебная власть, судья.

SUMMARY

Savitsky Y.F Administrative and Legal Status Commercial Courts of Appeal in Ukraine. – *Qualifying scientific work (manuscript).*

The thesis for the degree of candidate of legal sciences, specialty 12.00.07 «administrative law and process; finance law; information law». – Research Institute of Public Law, Kyiv, 2019.

The dissertation presents a new solution to the scientific task of determining administrative and legal status commercial courts of appeal in Ukraine. As a result of the analysis are formulated the scientific positions and conclusions suggested personally by the applicant.

Revealed scientific understanding of commercial courts of appeal as an element of administrative-legal (judicial power and organizational) legal relations. Also revealed categorical apparatus and content of elements administrative-legal status commercial courts of appeal in Ukraine.

The objective characteristics of the analyzed concept are described, including the status judge of courts of appeal as a special element. The subjective characteristics of such administrative and legal status are described separately, and the role of civil servants and other employees of the court apparatus in the activity of an economic specialty appellate institution.

The scientific generalization foreign experience of administrative and legal status judicial bodies of appellate institute, examining economic and similar cases, was carried out, and were formed directions of optimization and improvement legislation in the sphere of administrative and legal status commercial courts of appeal in Ukraine.

Keywords: administrative-legal status, appeal, commercial courts of appeal, judge, judicial power, legal position, legal status, status.